

Tematické jádro třicátého čísla časopisu *Slovo a smysl* tvoří oddíl věnovaný roku 1918, který v evropských, resp. středoevropských souřadnicích vyznačuje hned několikeré výročí. Příspěvky v rubrice **Studie a skici** se na tento přelomový rok soustřeďují především jako na konec první světové války. Jak v úvodu k zařazeným studiím podotýká Xavier Galmiche, zatímco ve středoevropském prostoru první válečný konflikt retrospektivně poněkud bledne na pozadí druhého světového střetu a následného politického vývoje, ve Francii či Británii zůstává „Velkou válkou“, stále silně přítomnou v institucionální, komunitní i individuální paměti. A právě na aspekt aktérského pohledu současníků, jejich zkušenost s válkou a jejich afektivní reakce se texty v tomto oddílu zaměřují.

Paweł Rodak píše o deníku Zofie Nałkowské, která byla přímou pozorovatelkou války ve Varšavě a jejím okolí: deníkové záznamy zprostředkovávají jak její smyslové vjemy a afektivní responze, tak její etické, politické nebo genderové úvahy. Nałkowska si deník vedla nejen ve válečném období, ale — s několika pauzami — prakticky po celý život, od roku 1896 do roku 1954. Jeho kompletní edice (1975–2001) představuje v polském kontextu výrazný počín. Válečný deník jiného polského autora, Władysława Broniewského, naopak končí záznamy z roku 1921 a prázdnými stranami, které jsou ovšem podle Mateusze Chmurského, autora článku věnovaného tomuto pozoruhodnému dokumentu, výmluvným svědectvím sváru loajalit a světonázorů, které autor zápisků po válce prožíval. Broniewski svůj deník označuje za „[m]yšlenkovou popelnici, strom poznání dobrého i zlého, [...] opičí zrcadlo [...], kinematograf vlastní duše“; je to kaleidoskop obrácený k realitě války i k procesu formování identity pisatele. Magdalena Ráduťá se ve své studii soustředila na rumunské literární pamflety *ad hominem* vydané těsně po válce (prosinec 1918 až prosinec 1919) a namířené proti těm, kteří z války politickým a/nebo ekonomickým způsobem profitovali. Její příspěvek přináší diskurzivní analýzu vybraných článků z časopisů *Clopotul*, *Hiena*, *Însemnări literare* a *Rampa*.

Tři studie tohoto oddílu doplňuje zpráva o pařížské konferenci nazvané *Finis Austriae*: pád dvouhlavého orla (říjen–listopad 1918), konané v letošním roce, od jednoho z jejích pořadatelů Daniela Barice. Konference si mimo jiné kladla otázku, kdy vlastně válka skončila: její politické, diplomatické, materiální, ale i emocionální, afektivní a světonázorové ozvuky přeznívají podepsaná příměří hluboko do dvacátých let a citelné jsou dodnes.

Následujících pět studií se zčásti časově či tematicky stýká s válečným oddílem, zčásti se ubírá jiným směrem. Markéta Kittlová se zabývá dizertací, kterou na pražské Filozofické fakultě v roce 1928 pod vedením Václava Tilleho obhájil Jiří Weil. Dizertace nazvaná *Gogol a anglický román 18. století* je velmi silně inspirována myšlením i konkrétními texty ruského formalismu, s nimiž autor explicitně vede dialog. Markéta Kittlová pak sleduje peripetie Weilova vztahu k formalismu, ruské avantgardě a realitě Sovětského svazu i v jeho dalších textech, zejména publicistických. Rozsáhlá studie Luboše Merhauta představuje důkladnou, materiálově bohatě dokumentovanou analýzu polemických vztahů F. X. Šaldy a autorů *Moderní revue* od devadesátých let 19. století do dvacátých let 20. století, tedy do doby po smrti Arnošta Procházky. V centru Merhautova zájmu je přítom i samotný žánr polemiky jakožto výrazný prvek českého literárního a kulturního prostředí, argumentačně rozpjatý mezi osobní a programový pól. Michael Špirit se ve své editologické studii zaměřil na složitou situaci korpusu dochovaných textů Jana Hanče: autor své práce nedatoval a ani události v nich popisované nemohou při určování jejich časové souslednosti sloužit jako spolehlivé vodítko. Špirit se zabývá jak rukopisným souborem, tak připravovanými i skutečně realizovanými vydáními Hančových textů.

Pojmovému vymezení dystopie svůj příspěvek věnovala Olga Pavlova: soustředí se na dystopie světové i české provenience (Huxley, Zamjatin, Orwell, Atwoodová, Weiss, Haussmann...), ale především na snahy o definici dystopie jako žánru, který začíná být vůči utopii a antiutopii vymezován v padesátých letech 20. století. Autorka analyzuje zahraniční i české teoretické texty věnované dystopii a na tomto základě přichází s návrhem definice děl konstruujičích dystopické fikční světy. Příspěvek Kateřiny Kirkosové se svou metodologií v tomto čísle nejvíce přibližuje sociálním vědám. Inspirována sociologickou teorií Pierra Bourdieua analyzuje propagační aktivity několika českých nakladatelství z komerčního i umělecky náročného pólu současného českého literárního pole. Vedle pozoruhodných dílčích zjištění z jejího článku vyplývá, že facebookové statusy nakladatelství mají svůj komerční rozměr, současně však stimulují proces přisvojení textů ze strany čtenářů a jejich individuální způsoby četby.

V rubrice **Retrospektiva** tentokrát připomínáme blížící se nedožitě devadesátiny význačné osobnosti české filozofie Jaroslavy Peškové (1929–2006), která se zapsala především do komeniologie a historiografie české filozofie. Na její podmanivé pedagogické působení vzpomíná David Krámský a následně přetiskujeme předmluvu z její knihy *Role vědomí v dějinách* (1997), v níž uvažuje o aktuálních dobových intelektuálních souřadnicích, mimo jiné na základě srovnání s obdobím devadesátých let 19. století a České moderny.

Kritické rozhledy přinášejí pětici recenzí věnovaných literárněhistorickým publikacím, resp. jedné komentované antologii. V kritické glose ke knize Dalibora Turečka, Petra Zajace a kolektivu *Český a slovenský literární klasicismus. Synopticko-pulzační model kulturního jevu* se Tomáš Hlobil věnuje otázce zdrojů literárního klasicismu na pojednávaném území, jakož i jeho teorie, a poukazuje především na univerzitní výuku estetiky i jiných oborů, která vzhledem k specifické a mnohdy neprobádané pramenné základně dosud do značné míry unikala pozornosti badatelů. Jan Malura a Aneta Mladějovská důkladně recenzují *Slovník staročeských hymnografů (13.–18. století)* Jana Kouby. Ladislav Futtera se zabývá přelomovou germanobohemistickou pří-

ručkou *Handbuch der deutschen Literatur Prags und der böhmischen Länder* editorů Petera Bechera, Steffena Höhneho, Jörga Krappmanna a Manfreda Weinberga. Recenzi monografie Lucie Kořínkové *František Gellner. Text — obraz — kontext* napsal Martin Tichý. Filip Charvát se pak zaměřil na komentovanou antologii *Čtení o Richardu Wienerovi. Dimenze (ne)rozumění 1917–1969*, kterou připravil Petr Málek.

Konečně rubrika **Překlad** v tomto čísle obsahuje původní text německé slavistky Nory Schmidt věnovaný flanérství v české literatuře a kultuře, spisovatelům a umělcům, jako jsou Jan Neruda, Vítězslav Nezval, Josef Sudek nebo Michal Ajvaz. Její kniha o tomto tématu získala Cenu Otokara Fischera za rok 2018. Studii Nory Schmidt je předesláno Laudatio z předávání ceny od Libuše Heczkové.

A protože je toto číslo *Slova a smyslu* kulaté, uzavírá je bibliografie čísel 23 až 30.

Red.

